

Asiantuntijalausunto
20.4.2016
Asko Harjula

Eduskunnan talousvaliokunta 21.4.2016

HE 55/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain 3 §:n ja tuontipolttoaineiden velvoitevarastoinnista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esityksellä HE 55/2016 vp on tarkoitus saattaa maansisäisesti täydellisesti voimaan jäsenvaltioiden velvollisuudesta ylläpitää raakaöljy- ja/tai öljytuotevarastojen sääntelystä annettu neuvoston direktiivi 2009/119/EY. Direktiivi velvoittaa jäsenmaita pitämään 90 päivän nettotuontia vastaavia varastoja.

Mainitun direktiivin lisäksi vastaava öljyn varastointivelvoite sisältyy sopimukseen kansainvälisestä energiaohjelmasta (Sopimussarja 114/1991).

Velvoitteen voi toteuttaa joko niin, että maahantuojille säädetään asianomainen velvoite taikka niin, että valtiovalta itse pitää yllä varmuusvarastoja. Suomi on valinnut näiden järjestelmien yhdistelmän. Maahantuojien velvoitevarastot luetaan kokonaan direktiivin edellyttämään kolmen kuukauden tuontia vastaavaan vähimmäisvarastoon. Tuotteittain puuttuva osa velvoitteesta täytetään ilmoittamalla vähimmäisvarastoiksi valtion omistamia varmuusvarastoja. Muu osa valtion varmuusvarastoista on kansallista lisäpuskuria. Varmuusvarastoinnin taso on kansallisesti säädetty valtioneuvoston päätöksellä huoltovarmuuden tavoitteista (857/2013). Kansallinen kokonaistavoite on viiden kuukauden kulutusta vastaava määrä.

Direktiivin mukaan vähimmäistason mukainen varasto voi sijaita myös toisen jäsenvaltion alueella. Suomen velvoitteesta alle yksi prosentti sijaitsee ulkomailla (Ruotsissa). Muiden maiden velvoitteista sijaitsee Suomessa noin 270 000 tonnia.

Komissio on kiinnittänyt huomiota varastojen tosiasialliseen käytettävyyteen. On aiheellisesti esitetty kysymys, ovatko direktiivin perusteella toteutetut materiaalivarastot tosiasiallisesti otettavissa käyttöön riittävän nopeasti, jotta saantihäiriön sattuessa häiriön vaikutuksia voidaan eliminoida ottamalla käyttöön säädettyjä vähimmäisvarastoja.

Suomessa on perinteisesti huolehdittu siitä, että kaikki varautumistoimet huoltovarmuuden turvaamiseksi ovat myös käytännössä toimivia. On erilaisia keinoja varmistaa varmuusvarastojen käytettävyys. Varastot hajautetaan maantieteellisesti noudattaen luontaisia logistisia virtoja. Suomen maantieteellisen ja logistisen aseman vuoksi varastot on sijoitettu Suomeen lukuun ottamatta vä-

häisehköä osaa öljytuotteista. Varastojen hoito ja hallinta hankitaan ostopalveluna kullakin toimialalla toimivilta isoilta talouden toimijoilta. Kaikki tuotteet ovat normaalia kauppalaatua. Varastojen käyttöönotto tai muu realisointi tapahtuu normaalien logististen virtojen kautta. Varastoja valvotaan ja käyttöönottoa harjoitellaan viranomaisten ja talouden toimijoiden kanssa.

Huoltovarmuuskeskuksen käsitys on, että käyttöönotettavuus on jo nyt kunnossa ja direktiivin edellyttämällä tasolla. Tätä käsitystä tukee kansainvälisen energiajärjestön IEA:n tekemät maatutkimukset vuosina 1998, 2004 ja 2012, joissa Suomi on saanut kiittävän palautteen. Seuraava maatutkimus tullee ensi syksynä.

Esitetyt lainmuutokset noudattavat tarkasti direktiivin sanamuotoja. Lakitekstin sisältämä sana ”loppukäyttäjille” tarkoittaa Suomen olosuhteissa sitä, että tavara myydään takaisin öljy-yhtiöille, jotka toimittavat sen normaalilla kaupallisella menettelyllä loppukäyttäjille.